

Beden Eğitimi ve Öğretim Temalı Doktora Tezlerine İlişkin Bibliyometrik Analiz

Hüseyin Şahin UYSAL^{1*} Emrah Atay¹

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Burdur

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 23.02.2021

Kabul Tarihi: 23.06.2021

DOI: 10.25307/jssr.885613

Online Yayın Tarihi: 30.06.2021

Öz

Günümüzde üniversiteler bilimsel faaliyetlerin merkezi olarak görülmekte ve bilimsel alandaki gelişmeler sonucunda multidisipliner bilim dalları ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise tarihi uzun yıllara dayanmasına rağmen gelişimini sürdüren ve pek çok disiplinden etkilenecek alt disiplinlere ayrılan Beden Eğitimi ve Spora ilişkin doktora tezlerini bibliyometrik analiz ile değerlendirmektir. Çalışma kapsamında; beden eğitimi ve öğretim kelimelerini tez başlığında içeren araştırmalara ulaşmak için veri toplama aracı olarak Ulusal Tez Merkezi kullanılmıştır. Bu kapsamda 2007-2020 yılları arasında beden eğitimi ve öğretim anahtar kelimelerini tez başlığında içeren 26 doktora tezi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Tezlerin yıllara göre dağılımı, cinsiyet dağılımı, danışman unvanları, kullanılan kaynakça sayısı ve türü, anahtar kelimelerin analizi, tezlerin yapıldığı üniversiteler, enstitüler, ana bilim dalları ve konu alanları, katılımcı türleri ve özellikleri araştırmanın değişkenlerini oluşturmuş; araştırmanın veri analizi için ise tanımlayıcı istatistiklerden yüzde ve frekans kullanılmıştır. Araştırma sonucunda doktora tezlerinin ağırlıklı olarak erkekler tarafından yapıldığı (n=18, 69,2%), en çok doktora tezinin Gazi Üniversitesinde yapıldığı, enstitü bazında en fazla doktora tezinin Sağlık Bilimleri Enstitüsünde (n=11, 42,3%) yapıldığı ve anabilim dalı olarak da en fazla doktora tezinin Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda (n=11, 38,5%) yapıldığı saptanmıştır. Ayrıca çalışmanın bulgularından hareketle, beden eğitimi ve spor alanındaki araştırmacıların nicel analiz yapmaya eğilimli oldukları (%71,3) ve bilim dalının multidisipliner yapısından dolayı beden eğitimi ve öğretimi anahtar kelimeleri ile eğitim biliminden spor yönetimine kadar geniş kapsamda çalışmalar yapılabildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi, Spor bilimi, Lisansüstü eğitimi, Bibliyometrik analiz, Doküman incelemesi.

Bibliometric Analysis of Physical Education and Instruction-Themed PhD Theses

Abstract

Nowadays, universities are seen as the centre of scientific activities and multidisciplinary branches of science emerge as a result of the developments in the scientific field. This study aims to evaluate the doctoral theses on Physical Education and Sports, which have been developing and divided into sub-disciplines by being influenced by many disciplines, with bibliometric analysis. Scope of work; The National Thesis Center was used as a data collection tool to reach studies that include physical education and teaching words in the thesis title. In this context, 26 doctoral dissertations that include the keywords of physical education and teaching in the thesis title between 2007 and 2020 constituted the sample of the study. The distribution of theses by years, gender distribution, advisor titles, number and type of bibliography used, analysis of keywords, universities, institutes, departments and subject areas, participant types and characteristics constituted the variables of the study; Percentage and frequency from descriptive statistics were used for data analysis of the study. As a result of the research, it was found that doctoral dissertations were mainly made by men (n = 18, 69.2%), most doctoral dissertations were made at Gazi University, the highest number of doctoral dissertations on an institute basis was made in the Institute of Health Sciences (n = 11, 42.3%) and the department It was determined that most of the doctoral dissertations were made in the Department of Physical Education and Sports (n = 11, 38.5%). In addition, based on the findings of the study, it was concluded that researchers in the field of physical education and sports tend to do quantitative analysis (71.3%) and that due to the multidisciplinary nature of the branch of science, a wide range of studies from educational science to sports management can be done with the keywords of physical education and training.

Keywords: Physical education, Sport science, Postgraduate education, Bibliometric analysis, Document analysis.

* Sorumlu Yazar: Araş. Gör. Hüseyin Şahin Uysal e-posta: hsuysal@mehmetakif.edu.tr

GİRİŞ

Üniversiteler toplumun ve çağın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bilginin elde edilmesini sağlamakta, elde edilen bilginin ise nesilden nesille aktarılmasına aracılık etmektedir. Bununla birlikte üniversitelerin bilimsel araştırma faaliyetlerinin merkezi konumunda yer aldığı belirtilmektedir (Karadağ, 2009). Üniversitelerde lisans eğitimiyle bransa yönelik teorik ve pratik bilgilerin öğrencilere kazandırılması hedeflenirken lisansüstü seviyede, bilgiyi üreten, uygulayan, analitik bir düşünce ile sorunlara çözüm önerisi getirebilecek kalitede insan gücünü yetiştirmek hedeflenmektedir (Alhas, 2006). Bu döngü içerisinde bilgi birikimi artmakta, bilgi birikiminin artması ile de bilim gelişerek farklı bilim dalları oluşmaktadır. Bilimin gelişim sürecinde oluşan disiplinlerden birisi beden eğitimi ve spor öğretimidir. Beden eğitimi, genel hatlarıyla bir bireyin hareket etme yeteneğinin geliştirilmesi şeklinde tanımlanmakta (Mirzeoğlu, 2017) ve bir bilim dalı olarak evrimi ülkemizde uzun yıllara dayanmaktadır. Nitekim yapılan çalışmalarda araştırmacılar 1920’li yıllarda beden eğitimine ilişkin çeşitli kurumların oluşturulduğunu ve 2-3 yıllık eğitimler ile beden eğitimi öğretmeni yetiştirildiğini ifade etmektedir (Güven, 1996).

Gençlik ve Spor Bakanlığı yayınlarında belirtildiği üzere, beden eğitimi ve spor öğretimine ilişkin lisans düzeyinde 4 yıllık okulların ilk olarak 1970’li yıllarda “Gençlik ve Spor Akademisi” adıyla kurulduğu da belirtilen bilgiler arasında yer almaktadır (Güven, 1996). Türkiye’de beden eğitimi ve spora yönelik lisansüstü eğitim tarihi incelendiğinde ise ilk olarak İstanbul ve Ankara Üniversitesinde 1970’li yıllarda 3-4 senelik doktora eğitiminin tek kademe şeklinde tamamlandığı belirtilmektedir (Karakaya ve Karataş, 2017). Günümüz Türkiye’inde beden eğitimine ilişkin devlet ve vakıf üniversitelerinin oluşturduğu 67 adet beden eğitimi ve sporla ilişkili fakülte veya yüksekokul bulunmaktadır. Lisansüstü seviyede ise araştırmacının yapıldığı dönem içerisinde 49 adet anabilim dalı ile beden eğitimi ve sporda uzmanlaşmak isteyen bireylere eğitim imkânı sunulmaktadır (Yükseköğretim Kurumu, 2020). Geliştirilen eğitim politikaları ile Türkiye’deki üniversitelerin ve anabilim dallarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Gelişimini sürdüren ve araştırma konusu insan olan beden eğitimi ve sporun tıp, doğa bilimleri, biyoloji gibi pek çok bilim alanından faydalandığı dile getirilmektedir (Tomanek ve Lis, 2020). Genç bir bilim dalı olmasına karşın beden eğitimi ve spor bilim dalı; içerisinde hareket ve antrenmanı, beden eğitimi ve sporu, rekreasyonu, spor teknolojilerini, spor yöneticiliğini ve engellilerde beden eğitimi ve sporu barındırmaktadır (Yaman & Atay, 2007).

Bilim ve bilgi üreten kurumların artması araştırmada niteliğin önem kazanmasını beraberinde getirmiştir. Araştırmada niteliğin ve niceliğin belirlenmesi adına kullanılan araştırma yöntemlerinden birisi bibliyometrik analizlerdir (Önal, 2017). Bibliyometrik analizler, bir alandaki akademik yayınların etkisini değerlendirmek için kullanılan yöntem olarak ifade edilmekte ve bu yöntem ile hakemli dergilerdeki makaleler, editöre mektuplar, kitap incelemeleri gibi geniş kapsamlı araştırma bulguları referans listesi haline getirilebilmektedir (Heberger, Christie ve Alkin, 2010). Yapılan araştırmalar ile büyüyen literatürde bilimsel yayınların listelenebilmesi bibliyometrik analizi araştırmacılar için önemli hale getirmektedir. (Andrade, Dominski & Coimbra, 2017). Beden eğitimi ve spora ilişkin bibliyometrik analizler incelendiğinde ulusal literatürde sayılı araştırmacının bu araştırma yöntemini spor bilimleri için kullandığından söz edilebilir (Lapa ve Köse, 2021; Murathan, Bozyılan ve Murathan, 2020; Tekneci, 2013; Temel, Kartal, Pehlevan ve Namlı, 2016; Yersüren ve Özel, 2020). Araştırma

içerikleri incelendiğinde, Türk araştırmacılar ile yabancı araştırmacıların web of science makaleleri arasındaki niteliğin karşılaştırıldığı (Tekneci, 2013) fiziksel aktiviteye ilişkin lisansüstü tezlerin içeriğinin incelendiği (Murathan vd., 2020) ve rekreasyon konu alanı üzerine dergi yayınları ve tezlerin araştırma konusu olduğu sonucuna varılmaktadır (Lapa ve Köse, 2021; Yersüren ve Özel, 2020). Uluslararası literatürde beden eğitime ilişkin bibliyometrik analizler değerlendirildiğinde veri tabanları, araştırma yapılan ülkeler veya üniversiteler gibi çeşitli kısıtlamalara gidilerek bibliyometrik analiz yapıldığı görülmektedir (Gümü, Gençoğlu ve Şahin, 2020; Shilbury, 2011; Smolina, Khafizov ve Erlikh, 2020; Xianliang ve Hongying, 2012).

Beden eğitimi ve spor alanı farklı alt disiplinlere ayrılması nedeniyle geniş kapsamlı bir bilim dalı olarak görülmektedir. Bununla birlikte spor bilimleri çatısı altında Türkiye’de lisans programları için çerçeve programlar uygulanırken, 2020 itibariyle öğretim planlarının düzenlenmesi üniversitelerin insiyatifine bırakılmıştır. Meydana gelen gelişmelerin incelenmesi ve gerek değişen öğretim planlarının spor bilimlerine etkisini araştırmak için gerekse alt disiplinlerin çeşitliliğini bilimsel anlamda yansıtabilmek için bu alandaki bibliyometrik analizlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden araştırma, beden eğitimi ve spor konu alanına ilişkin ulusal literatürdeki bibliyometrik analizleri desteklemesi, güncel çalışma eğilimlerini ortaya koyması, bu alanda araştırma yapacak araştırmacılara konu alanı çeşitliliğinde fikir sunması açısından önem taşımaktadır.

Spor bilimlerinin farklı disiplinlerden meydana geldiği düşünüldüğünde, bu alana ilişkin tezlerin farklı konu alanlarını temsil etmesi ve farklı programlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi araştırmanın hipotezini oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ise Türkiye’de beden eğitimi ve spor eğitiminde meydana gelen gelişmeler doğrultusunda 2007-2020 arasında doktora seviyesinde yapılmış tezlerin içeriklerini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın modelini nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan bibliyometrik analiz tekniği oluşturmaktadır (Hotamışlı ve Erem, 2014). Bibliyometrik analiz tekniğini, bilimsel nitelik taşıyan belge veya araştırma içeriklerinin analizinde kullanılan ve bilimsel iletişime yönelik çeşitli bulgulara ulaşmayı olanaklı hale getiren bir teknik olarak tanımlamaktadır (Polat, Saraçoğlu ve Duman, 2019).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Türkiye’deki beden eğitimi ve spor alanında yapılan doktora tezleri oluşturmaktadır. Literatürde yer alan son 10 yılda yapılmış araştırmaların güncelliğini koruduğu bilgisinden hareketle (Özkaya vd., 2012), bu çalışmanın örneklemini güncel tezlerin değerlendirilebilmesi açısından 2007-2020 tarihleri arasında yapılmış doktora tezleri oluşturmuştur. Spor bilimleri geniş kapsamlı bir bilim dalı olduğu ve beden eğitimi ve spor eğitimi alanına odaklanılmak istendiği için bu doktora tezlerinin tez başlığında beden eğitimi ve öğretimi anahtar kelimelerini içeren tezler çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmanın örneklemini oluşturan tezleri belirlemek amacıyla 18.09.2020-25.09.2020 tarihleri arasında veri toplama aracı olarak YÖKTEZ (Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi) veri tabanı kullanılmıştır. Bu araştırma kapsamında önceki bibliyometrik analizlerin araştırdığı (Murathan vd., 2020; Yersüren ve Özel, 2020) değişkenlerden hareketle; tez yazarlarının cinsiyet dağılımı, yapılan tezlerin yıl dağılımı, tez danışmanlarının unvanları, tezlerin yapıldığı üniversiteler, anabilim dalları ve enstitüler, tez sayfa dağılımları, tezlerde kullanılan anahtar kelimeler ve araştırma yöntemleri, tezin örneklemini oluşturan deneklerin özellikleri, tezlerin konu alanı ve tez kaynakçaları incelenmiştir.

Araştırma Yayın Etiği: Bu araştırma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu izni ile gerçekleştirilmiştir (Toplantı no: 2021/01 ve karar no: GO 2021/26).

Verilerin Analizi

Çalışmanın veri analizi için SPSS (Versiyon 20) kullanılmış olup araştırma kapsamında yüzde ve frekans içeren betimsel analizlere yer verilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya tez başlıklarında beden eğitimi ve öğretim anahtar kelimelerinin olması şartı ile dâhil edilen 26 doktora tezine ilişkin içerik bilgilerine aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 1. Doktora tez yazarlarının cinsiyet dağılımı

Değişkenler	N	%
Erkek	18	69,2
Kadın	8	30,8
Toplam	26	100

Doktora tez yazarları cinsiyet dağılımı açısından değerlendirilmiş, bu değerlendirme sonucunda tezlerin 18 tanesi (%69,2) erkek, 8 tanesi (%30,8) kadın öğrenciler tarafından oluşturulduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Doktora öğrencilerinin tez danışmanı unvan dağılımı

Değişkenler	N	%
Prof. Dr.	9	36,4
Doç. Dr.	12	46,2
Dr. Öğr. Üyesi	5	17,4
Toplam	26	100

Bir diğer değerlendirme ölçütü olan doktora öğrencilerinin danışman unvanları incelendiğinde; 9 öğrenci (%34,6) tez danışmanı olarak profesör doktor seçerken, 12 öğrenci (%46,2) doçent, 5 öğrenci (%19,2) ise doktor öğretim üyesi unvanına sahip akademisyeni danışman olarak tercih etmiştir.

Tablo 3. Doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı

Değişkenler	N	%
2007	1	3,8
2008	2	7,6
2009	2	7,6
2010	1	3,8
2011	3	11,8
2012	2	7,6
2013	1	3,8
2014	3	11,8
2015	1	3,8
2016	3	11,8
2017	1	3,8
2018	2	7,6
2019	2	7,6
2020	2	7,6
Toplam	26	100

Çalışmada beden eğitimi ve öğretimine ilişkin yayımlanan doktora tezlerinin sayıları yıllara göre incelendiğinde; beden eğitimi ve öğretim anahtar kelimelerini içeren doktora tezlerinin 2007-2020 arasında her yıl yapıldığı tablo 3'te belirtilmektedir.

Tablo 4. Doktora öğrencilerinin bağlı oldukları enstitülere göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	11	42,3
Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	7,8
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	11	42,3
Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü	1	3,8
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1	3,8
Toplam	26	100

Doktora tezlerini yapan 26 öğrencinin bağlı olduğu enstitülere göre inceleme yapıldığında; öğrencilerin ağırlıklı olarak Sağlık Bilimleri Enstitüsü (%42,3) ve Eğitim Bilimleri Enstitüsüne (%42,3) bağlı oldukları bunun yanı sıra Sosyal Bilimler Enstitüsü (%7,7), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (%3,8) ve Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsüne (%3,8) bağlı olan öğrencilerin de varlığından tablo 4'deki verilere göre söz edilebilir.

Tablo 5. Doktora tezlerinin anabilim dalına göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Beden Eğitimi ve Spor	10	38,5
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	9	34,7
Eğitim Bilimleri	5	19,2
Spor Psiko-Sosyal Alanlar	1	3,8
Spor Yönetimi	1	3,8
Toplam	26	100

Doktora tezlerinin anabilim dalına göre incelenmesi yapılmış olup en çok tezin Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (%38,5) bünyesinde yapıldığı sonucuna varılmıştır (Tablo 5). Bu anabilim dalını Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (%34,6), Eğitim Bilimleri (%19,2), Spor Yönetimi (%3,8) ve Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalları (%3,8) takip etmiştir.

Tablo 6. Doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Ege Üniversitesi	1	3,8
Kırıkkale Üniversitesi	3	11,5
Atatürk Üniversitesi	3	11,5
İnönü Üniversitesi	1	3,8
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	3	11,5
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1	3,8
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2	7,6
Gazi Üniversitesi	7	31,3
Anadolu Üniversitesi	1	3,8
Marmara Üniversitesi	2	7,6
Fırat Üniversitesi	1	3,8
Selçuk Üniversitesi	1	3,8
Toplam	26	100

“Beden eğitimi” ve “öğretim” anahtar kelimelerini içeren tezlerin üniversite dağılımları incelendiğinde; bu anahtar kelimeleri içeren en çok tezin Gazi Üniversitesinde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 7. Doktora tezlerinin sayfa sayılarına göre dağılımı

Değişkenler	N	%
50-100 sayfa arası	2	7,6
101-150 sayfa arası	6	23,3
151-200 sayfa arası	12	46,1
201-250 sayfa arası	3	11,5
251 ve üstü sayfa	3	11,5
Toplam	26	100

Doktora tezlerinin sayfa dağılımlarına göre incelemesi yapıldığında; tezlerin büyük çoğunluğunun 151-200 (%46,2) sayfa arasında veya üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Doktora tezlerinin konu alanlarına göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Eğitim ve Öğretim	12	46,1
Eğitim Öğretim / Spor	9	34,6
Spor	4	15,3
Bale Dans / Spor	1	4
Toplam	26	100

Ele alınan 26 doktora tezi konu alanları üzerinden incelendiğinde; tezlerin tek ve çift konu başlıkları üzerinden etiketlendirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte incelenen 26 doktora tezinden 25’i eğitim ve öğretim ile spor konu başlıkları ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 9. Doktora tezlerinin denek cinsiyetine göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Erkek	5923	63,67
Kadın	3380	36,33
Toplam	9303	100

Araştırmaya konu olan tezlerin örneklem grup özellikleri incelendiğinde; toplamda 25 tezde denek kullanıldığı, bir tezin ise “analizlerin analizi” olarak adlandırılan meta-analiz ile yapıldığı saptanmıştır. Tezlerdeki denek gruplarının %63,67’sini 5923 kişi ile erkekler

oluştururken %36,33'ünü 3380 kişi ile kadınlar oluşturmuştur. Spor bilimleri fakültesi öğrencileri ve yetenek sınavına giren adaylar, ilk ve ortaöğretim öğrencileri, öğrenci velileri, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri ve üniversitede çalışan öğretim elemanları tezlerin denek gruplarını oluşturmuştur. Tezlerde 8 kişilik bir denek grubu ile bir doktora tezi yapıldığı gibi 1354 kişilik bir denek grubu ile de doktora tezinin tamamlanması araştırmadaki dikkat çekici sonuçlardan birisidir.

Şekil 1. Doktora tezlerinin anahtar kelime dağılımına göre kelime bulutu analizi

Doktora tezlerinde yer alan anahtar kelimelere göre inceleme yapılmış ve bu değişkene ilişkin bir kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelime bulutu ele alınan bir çalışmadaki kavramın metin içinde bulunma sıklığı ile kelime boyutunu ilişkilendiren bir yöntemdir. Nitekim taranan kelime metin içinde ne kadar çok yer alıyorsa kelimenin boyutu da o kadar büyük olmaktadır (Murathan vd., 2020). Bu kelime bulutunda da en çok bahsi geçen anahtar kelimeler en büyük yazılarla betimlenmiş ve sıklık durumuna göre anahtar kelimelerin boyutu küçültülmüştür. Bu doğrultuda kelime bulutunda yer alan kelimeler incelendiğinde, en büyük boyutlu kelimelerin beden eğitiminde öğretim stilleri ve yöntemleri ile ilişkili olduğu, daha küçük boyutlu anahtar kelimelerinin ise beden eğitimi ve spor bilim dalı ile etkileşim halinde olan eğitim sosyolojisi ve eğitim bilimleri alanlarıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Doktora tezlerinin araştırma yöntemine göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Nicel Yöntem	19	73,2
Nitel Yöntem	3	11,5
Karma Yöntem	4	15,3
Toplam	26	100

Doktora tezleri ele alınan araştırma yöntemine göre incelendiğinde; tezlerin %73,1'i nicel yöntemlerle, %11,5'i nitel yöntemlerle, %15,4'ü ise karma araştırma yöntemleri ile yapılmıştır. 3 temel araştırma yöntemi kapsamında betimsel ve deneysel çalışmalara, meta-analizlere, tarama, eylem ve durum araştırmalarına yer verilmiştir.

Tablo 11. Doktora tezlerinde kullanılan kaynakçaların yayın dillerine göre dağılımı

Değişkenler	N	%
Türkçe	2530	55,7
İngilizce	2007	44,3
Toplam	4537	100

Doktora tezlerinde kullanılan kaynakçaların yayın dilleri incelendiğinde; toplamda 4537 tane kaynakça kullanıldığı bunlardan 2530'unun Türkçe yayınlardan oluşurken 2007'sinin yabancı yayınlardan oluştuğu saptanmıştır. Her bir tez için ortalama Türkçe kaynakça sayısı 97, ortalama yabancı dil kaynakça sayısı 77, tez başına ortalama kaynakça sayısı ise 174'dür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bilim, güncelliğini yitirmiş bilgilerin yeni bilgiler ile değiştirilmesine imkân tanıyan bir olgudur. Bu nedenle ilgi duyulan alandaki gelişmelerin takip edilmesi güncel bilgiyi elde etmek adına gerekli bir uğraştır. Dolayısıyla doktora tez konuları ve içeriklerinin ele alındığı bu doküman incelemesi beden eğitimi ve spor bilimi açısından önem taşımaktadır.

Çalışma sonuçları incelendiğinde doktora tezi yapan öğrencilerin yaklaşık %70'ini erkekler oluşturmaktadır. Farklı bilim dalları için yapılan bibliyometrik analizlerde de çalışmamıza benzer sonuçlara yer verilmiştir (Beşel, 2017; Tayfun vd., 2018; Temel vd., 2016). Bu durumun nedeni ise erkeklerin, cinsiyet eşitsizliğinden dolayı lisansüstü eğitime daha fazla kayıt yaptırması olarak belirtilmektedir (Sezgin, Sart ve Dalyancı, 2018).

Çalışma kapsamında beden eğitimi ve öğretimi anahtar kelimelerini tez başlıklarında içeren doktora tezlerinin her yıl yapıldığı saptanırken, yurtdışında benzer konu üzerine yapılan bibliyometrik analizde araştırmacılar doktora tez üretiminin istikrarsızlığından söz etmiştir (Hernández-González, De Pano-Rodríguez ve Reverter-Masia, 2020). Bu araştırmalardan hareketle, Türkiye'de yayın niceliği bakımından uluslararası literatüre oranla az sayıda ancak düzenli doktora tezi üretildiği sonucuna ulaşılsa da bu sonuç için daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte araştırmanın örneklemini oluşturan doktora tezlerinin çoğunluğu Sağlık Bilimleri Enstitüsüne bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bulgu geçmişte olduğu gibi (Yaman ve Atay, 2007) günümüzde de beden eğitime ilişkin doktora tezlerinin bu enstitüye bağlı gerçekleştiğini göstermektedir.

Beden eğitimi ve öğretimini içeren doktora tezlerinin araştırma yöntemleri büyük oranda nicel yöntem olarak belirlenmiştir. Bu durum araştırmaya dahil edilen üniversitelerdeki akademisyenlerin çalışma yönelimlerini gösterebileceği gibi bilim dalındaki çalışma yönelimi de ifade edebilir. Nitekim Konar ve Şanal (2019) yaptıkları çalışmada beden eğitimi ve spor bilim dalında nicel yöntemin yoğun olarak çalışıldığını iddia etmektedir. Nitekim popüler konuların takip edilmesi bilimsel yayınların niteliğini etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Bunun yanı sıra beden eğitimi ve spor bilimdeki alt disiplin çeşitliliği tezlerin konularını da etkilemekte, sağlık bilimleri enstitüsüne bağlı olarak psiko-sosyal alan üzerine tezler yayınlandığı gibi (Serin, 2020) eğitim bilimleri enstitüsüne bağlı olarak hareket ve antrenman alanını kapsayan tezlere de ulaşılabilmektedir (Altınkök, 2012). Bu durum doktora öğrencilerine tez konusu seçmede özgürlük sağlamaktadır.

Günümüze kadar spor bilimleri alanında süregelen çerçeve öğretim planları dikkate alındığında (YÖK, 2018) yapılan doktora tezlerinin lisans programlarındaki alınan derslerle ilişkili olduğu söylenebilir. Çalışmamızda literatürü destekleyici bulgular olduğu gibi farklılıklar içeren bulgular da yer almaktadır. Bu farklılıklar incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen tez öğrencileri danışman olarak doçent doktorları seçerken benzer alanlarda yapılan tezler için doktora öğrencileri profesör doktorları danışman olarak seçmiştir (Tayfun vd., 2018; Konar ve Şanal, 2019).

Diğer yandan tezlerin yapıldığı üniversiteler incelendiğinde, Gazi Üniversitesinin diğer üniversitelere göre daha çok doktora tez sayısına sahip olduğu (%26,9) ve farklı üniversitelerin eşit sayıda teze sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak önceki yıllarda yapılan doktora tezlerinin büyük çoğunluğunun (%65,5) Marmara ve Gazi Üniversitesi bünyesinde gerçekleştiği göz önüne alınırsa (Yaman ve Atay, 2007) beden eğitimi ve spor açısından yükseköğretim kurumlarının ve eğitim olanaklarının artmış olduğu düşünülebilir. Araştırmaya konu olan anahtar kelimeler “beden eğitimi” ve “öğretim” olduğu için tezlerin konu alanları da daha çok spor ve eğitim/öğretim merkezli olmuştur. Ancak bu bilim dalının çeşitliliği nedeniyle fizyoterapi ve rehabilitasyon, psikoloji, spor, egzersiz ve antrenman konu başlıkları altında tezlerde yapılmaktadır (Murathan vd., 2020).

Bu bibliyometrik analiz ile son yıllardaki doktora tezlerinin ilgili alandaki güncel literatür konuları ile paralel olduğu, tez öğrencilerinin bağlı oldukları enstitü anabilim dallarından bağımsız olarak konu seçme özgürlüğüne sahip olduğu, beden eğitimi ve öğretim anahtar kelimelerini içeren tezler için daha çok öğrenci gruplarının ya da kolay ulaşılabilecek öğretim elemanlarının katılımcı olarak kullanıldığı ve bu anahtar kelimeler üzerine yapılan tezlerde daha çok nicel yöntemlerin kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışma, tez konusu belirlerken doktora öğrencilerinin fikir sahibi olmasına olanak sağlayabilir. Bununla birlikte araştırma kapsamının son yıllardaki tezlerle sınırlı tutulması, bu araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Bu yüzden benzer konular ve içerikler ile daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında araştırmacılar arasında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı- EA, İstatistik analiz- HŞU, Makalenin hazırlanması- HŞU; EA, Verilerin Toplanması- EA; HŞU: tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Tarih: 06.01.2021

Sayı/Karar No: 2021/01- GO 2021/26

KAYNAKÇA

- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan millî eğitim bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri anabilim Dalı, Ankara.
- Altınkök, M. (2012). *İşbirliği ile öğretim yöntemine dayalı beden eğitimi derslerinin 9–10 yaş grubu çocukların temel motor becerileri ile problem çözme becerilerinin gelişimine etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Andrade, A., Dominski, F. H. & Coimbra, D. R. (2017). Scientific production on indoor air quality of environments used for physical exercise and sports practice: Bibliometric analysis. *Journal of Environmental Management*, 196, 188-200. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2017.03.001>.
- Beşel, F. (2017). Türkiye’de maliye alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62. <https://doi.org/10.30927/ijpf.327823>.
- Gümüş, H., Gençoğlu, C. & Sahin, T. (2020). Physical education and sports: bibliometric analysis of the eric database. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(4), 1823-1837.
- Güven, Ö. (1996). Türkiye’de cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor öğretmenleri yetiştiren okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 70-82.
- Heberger, A. E., Christie, C. A. & Alkin, M. C. (2010). Bibliometric analysis of the academic influences and on evaluation theorists’ published works. *American Journal of Evaluation*, 31(1), 24-44. <https://doi.org/10.1177/1098214009354120>.
- Hernández-González, V., De Pano-Rodríguez, A. & Reverter-Masia, J. (2020). Spanish doctoral theses in physical activity and sports sciences and authors’ scientific publications (lustrum 2013–2017). *Scientometrics*, 122(1), 661-679. <https://doi.org/10.1007/s11192-019-03295-6>.
- Hotamışlı, M. ve Erem, I. (2014). Muhasebe ve finansman dergisi’nde yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63, 1-20. <https://doi.org/10.25095/mufad.396474>.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.
- Karakaya, Y. E. ve Karataş, B. (2017). Spor bilimlerinde lisansüstü öğretimin mevcut durumu ve ihtiyaçları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1469-1482.
- Konar, N. ve Şanal, A. (2019). *Bedensel engellilik, egzersiz, fiziksel aktivite, hareketlilik, oyun ve sporla ilgili lisansüstü çalışmaların anabilim dallarına göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. M. Talaş ve A. Söylemez (Ed.), 3. Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Kongresi tam metin bildiri kitabı içinde (ss. 8-23) Malatya.
- Lapa, T. Y. ve Köse, E. (2021) Geçmişten günümüze serbest zaman çalışmalarının bibliyometrik analizi: journal of leisure research örneği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 32(1), 38-52. <https://doi.org/10.17644/sbd.790765>.
- Mirzeoğlu, A., D. (2017). Temel kavramlar. A.D. Mirzeoğlu (Ed.), *Model temelli beden eğitimi öğretimi içinde* (ss. 10). Ankara: Spor Yayınevi.
- Murathan, G., Bozyılan, E. & Murathan, F. (2020). “Fiziksel aktivite” konulu tezlerin bibliyometrik analizi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 158-167.
- Önal, G. F. (2017). Bildirilerin bibliyometrik profili: 9. ulusal müzik eğitimi sempozyumu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1079-1097.

Özkaya, Ö., Bingöl, D., Üşçetin, İ., Aksan, T., Karahangil, M. & Akan, M. (2012). Tıbbi bilimsel makale yazımında temel kurallar, tercihler ve seçenekler nelerdir? *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 65-71. <https://doi.org/10.5222/otd.2012.065>.

Polat, Z. A., Saraçoğlu, A. & Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Harita Dergisi*, 161, 46-56.

Serin, S. (2020). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının yeterlikleri ve akademik öğrenme zamanına etkisinin incelenmesi (özel öğretim yöntemleri uygulaması)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Manisa.

Sezgin, F., Sart, G. & Dalyancı, L. (2018). Türkiye'de yükseköğretime kayıt oranı için cinsiyet eşitsizliğinin istatistiksel analizi. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 81-92.

Shilbury, D. (2011). Bibliometric analysis of four sport management journals. *Sport Management Review*, 14(4), 434-452. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2010.11.005>.

Smolina, S. G., Khafizov, D. M. & Erlikh, V. V. (2020). Bibliometric analysis of the publication activity of Russian scientific institutions in sports science for 2008-2018. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(2), 783-790. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.02112>.

Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. & Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547. <https://doi.org/10.21325/jotags.2018.227>.

Tekneci, P. D. (2013). Türkiye adresli spor alanındaki bilimsel yayınların bibliyometrik analizi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(3), 76-91.

Temel, C., Kartal, M., Pehlevan, Z. & Namlı, A. (2016). Research on the methods and analysis techniques of the postgraduate theses and dissertations on sports in turkey. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(1), 78-86.

Tomanek, M. & Lis, A. (2020). Managing information on the physical education research field: bibliometric analysis. *Physical Education of Students*, 24(4), 213-226. <https://doi.org/10.15561/20755279.2020.0404>.

Yaman, H. & Atay, E. (2007). Phd theses in Turkish sports sciences: a study covering the years 1988–2002. *Scientometrics*, 71(3), 415-421. <https://doi.org/10.1007/s11192-007-1679-y>.

Yersüren, S. ve Özel, Ç. H. (2020). Boş zaman ve rekreasyon konulu tezler üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1139-1159. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.387>.

Yükseköğretim Kurumu. (2018). Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları: Programların güncelleme gerekçeleri, getirdiği yenilikler ve uygulama esasları. 20.09.2020, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (Tarihsiz). İstatistikler. 20.09.2020, <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Xianliang, L. & Hongying, Y. (2012). Bibliometric analysis on china sport science (2001-2010) based on cssci literature. *Physics Procedia*, 33, 2045-2054. <https://doi.org/10.1016/j.phpro.2012.05.322>.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.